

Vicent Torrent: “Hem assumit la veu d’un poble”

Porreu un any acomiadant-vos del públic. Des que anunciàreu la retirada us heu fet molt visibles. No s’ha fet pesat aquest procés en què cada actuació és un comiat?

—VICENT TORRENT: Emocionalment estic un pelet cansat, però ha sigut un any fantàstic. Ens han fet disset o divuit homenatges i actes de distinció per tot el país. Això a mi m’ha oxigenat molt perquè tancar la paradeta després de quaranta anys et dona un sentiment de vertigen i aquest any ha sigut balsàmic.

—MANOLO MIRALLES: A mi m’ha servit per a anar fent-me a la idea. Et vas creient que arriba el final. Si ho haguérem fet de colp, per a mi el xoc hauria sigut més dur.

—Per què ara? Què ho fa que un grup amb la solidesa i la trajectòria d’Al Tall prenga la decisió de dir adéu? Com es posa una data?

—M. MIRALLES: Quan algú del grup diu que ja no té tanta motivació per a continuar, per a moure tot el que Al Tall representa, t’ho has de replantejar. Tots podem ser substituïbles, però Vicent va prendre aquesta decisió i no és substituïble. I sense Vicent no hi ha Al Tall.

—I sense Manolo?

—M. MIRALLES: Vull pensar que sense mi tampoc...

—V. TORRENT: És una jubilació. Arriba un moment que et trobes ja un poquet major. Les actuacions les fas molt a gust, però t’has de preparar i dos dies després encara et dura la ressaca. Vas veient les orelletes al llop. No és el cas d’eixir a l’escenari amb un gaiato. També veiem que les coses estan difícils i que hem tancat en certa manera el cicle. Els temps canvien. Hi ha escola feta, hi ha gent darrere i dius, nosaltres, si estem vius, continuarem fent coses, però la marca Al Tall no hauria d’envellir.

—A la carpeta del primer disc, *Cançó popular, País Valencià*, Joan Fuster

Vicent Torrent i Manolo Miralles són, junt amb el desaparegut Enric Ortega i Miquel Gil, les ànimes d’un grup que ha estat capaç d’agradar de manera transversal a diferents generacions. A l’hora de l’adéu repassen aquests anys, el llegat que deixen i l’evolució del país.

us dedica unes lletres i acaba amb aquesta frase que ja s’ha fet popular, “tothom comença començant”. Parleu-nos d’aquest començament d’uns amics que es troben per fer música i acaben sent Al Tall.

—M. MIRALLES: No érem amics de l’ànima. En aquella època jo cantava a soles, ell [Vicent Torrent] estava en l’Equip València-Folk i Miquel Gil també cantava a soles. I ens anàvem buscant. Ens agradava el que feien els altres, però no ens acabava d’agradar del tot.

—V. TORRENT: No sé de què el coneixia a Miquel Gil. Sé que cantava “Bufa ventet de Garbí” i cançons de Llach i cançons seues. Era superjovent, Miquel.

—M. MIRALLES: Una vegada vinguéreu els dos a un festivalet d’aquells de mala mort que es feien per la Costera i jo cantava i tu i Miquel parlàreu amb mi.

—Com va ser el primer dia que Vicent Torrent, Manolo Miralles i Miquel Gil estan junts en un local i comencen a tocar i a cantar?

—V. TORRENT: El primer dia no el recorde, però, per exemple, si Manolo tenia un concert, Miquel i jo ens preparàvem algunes de les seues cançons i l’acompanyàvem. Si era Miquel que tenia l’actuació, Manolo i jo fèiem el mateix. Estiguérem una època així fins que enfocàrem el projecte.

—Quin era aquell projecte? Com el plantegeu?

—V. TORRENT: En aquella època, la cançó era una música molt elemental. Una de les coses que nosaltres teníem clares és que volíem fer una música un poquet més elaborada, que tinguera un poquet més de treball. Sabíem que podíem fer una cançó de comunicació fàcil amb el gran públic. Hi havia diverses opcions com ara agafar cançons d’uns i altres. Teníem darrere el treball de l’Equip València-Folk. Finalment va quallar el projecte de fer música nova, un nou repertori amb música tradicional. No vull dir amb melodies calcades, sinó component música a l’estil tradicional.

—I quan us adoneu que el projecte que teniu entre mans ja és un grup presentable, que ja és Al Tall?

—V. TORRENT: Edigsa, que ja controlava el que es feia a Catalunya, vingué a València a fer una prospecció. Vam muntar una mostra de repertori en aquesta direcció que et deia. No exactament el que feia València-Folk, que tendia més al folk americà, sinó més semblant al que hem fet després. I Edigsa de seguida va dir que allò els interessava.

—El 22 d’agost del 1975 feu el primer concert com Al Tall, amb contracte. Han passat més de 38 anys. Quin és el record que us queda d’aquella nit?

—V. TORRENT: Com que ja teníem el disc fet, el repertori va ser la fórmula més senzilla de tot el que hem fet després. Però artísticament hi havia una altra qüestió sobre la qual teníem molts dubtes. Traure una bandúrria a l’escenari, traure una dolçaina junt amb el baix elèctric, la guitarra o el guitarró ens semblava molt fort i pensàvem, la gent això ho entendrà o ens

Manolo Miralles i Vicent Torrent, amb el cartell de l'últim concert a València.

tiraran a puntellons? Recorde la pujada als dos o tres primers concerts, a veure què passarà amb la dolçaineta i la bandurrieta...

—**I aquesta decisió de mesclar qui la pren?**

—M. MIRALLES: Vicent tenia un baix. Jo tenia una guitarra i una bandúrria que tocava amb la rondalla de Xàtiva. Un dia, a casa de Vicent vaig veure una dolçaina damunt la llar i li vaig preguntar i això què és? Això, tu ho toques? I ell em diu, jo? No la tocava. Me la vaig quedar i ell em deia, cuida-me-la. I vaig aconseguir una canya i vaig començar a tocar. Encara no sé com la toque perquè ningú no em va ensenyar. Un dia passe per una botiga i veig una mandolina, la vaig trobar bonica i la vaig comprar. I un altre dia hi havia un bouzuqui i el vaig començar a tocar. Com que coneixíem Theodorakis, ens va semblar que sonava pròxim.

—V. TORRENT: Teníem clar que havíem de ser creatius, soltar la imaginació, No volíem fer una recreació de les cançons tradicionals tal qual. I per això en la majoria de les ocasions el que fèiem era agafar-les i posar-los una lletra diferent parlant de qualsevol cosa que interessara.

—**Parlem del concert a la Pobla, va respondre la gent? El vostre primer públic va entendre això de la dolçaina i el bouzuqui?**

—M. MIRALLES: Vam ser teloners de l'Ovidi i supose que la primera cançó devia ser "Obriu cabretes", que és el primer tall del primer disc, potser també cantàrem la cançó de la mel... Segurament vam fer el disc tal com venia.

—V. TORRENT: La gent va respondre de meravella. Vàrem respirar. El públic va entendre el rotllo que portàvem. Parlàvem de coses de la vida, amb un llenguatge normal però utilitzant el llenguatge musical de so tradicional del país. Això va crear una adhesió immediata.

—M. MIRALLES: No ens n'adonàrem, no ho sabíem, però a les formes musicals, a la manera de fer li donàrem una dignitat, la nostra dignitat. La gent va entendre la proposta: això és el país que vull: modernitat i tradició.

—**És en aquest primer disc que ja compteu amb una col·laboració d'Estellés.**

—V. TORRENT: Anàrem a visitar-lo abans de fer el primer disc. Teníem una cançó de batre que començava "tots em tiren pedretes, jo pedraetes no em vull, si me les tira el meu nóvio vinguen pedres com el puny" i teníem dues melodies de batre i volíem muntar una cançó i vam dir: estaria bé que Estellés ens fes alguns versets, per allargar-la. Xarràrem una estona i ell ens preguntà què pensàvem fer i tot això.

—**Us la va fer, la lletra?**

—V. TORRENT: Sí. I, a més, sembla que uns dies més tard va escriure un poema on evocava la nostra visita.

—**Al cap de poc temps s'hi va incorporar Enric Ortega.**

—M. MIRALLES: En el segon disc ja hi ha l'Enric. Jo era un fan seu, anava a les seues actuacions i alguna vegada l'havia acompanyat. Era un tio que cantava molt bé, tenia molta gràcia i sabíem que es podia acoblar bé a Al Tall.

—**Cada nou disc d'Al Tall ha estat una proposta diferent: un concepte, un territori, un fet històric.**

—M. MIRALLES: Allò de fer un repertori darrere un altre sense cap connexió no ens apetia gens. Fèrem els dos primers discos així, però després diem, i ara què? I aquest senyor [Vicent Torrent] va parir "Quan el mal ve d'Al-mansa" i en la cantata ens abocàrem tots com bèsties a fer arranjaments, a tocar, a estudiar... Assajàvem cada dia en sessions de quatre o cinc hores.

—V. TORRENT: La preparació va ser forta. D'història, en sabíem el que en sabíem i Enric ens va portar a casa de Pep Tomàs, un professor d'història. Pep ens va donar bibliografia i ens va situar. I a partir d'això començàrem a fer textos. Va ser lent perquè Enric estava en aquesta prèvia, però a l'hora de compondre ja havia faltat. I quan ens posàrem a treballar les músiques i les lletres hi havia un maremàgnum dins el grup. Enric Esteve i Eliseo Parra encara treballaven el disc, però abans de presentar-lo marxaren. Va ser llarg i un poc traumàtic.

—**Heu parlat del traspàs d'Enric Ortega. Com es pot tornar a pujar dalt de l'escenari després de la mort d'un company del grup?**

—V. TORRENT: Fatal! Fatal! Passàrem una temporada fatal. Anàvem fent les actuacions però amb molta rêmora.

PRATS I CAMPS

Torrent i Miralles en un moment de

Fins i tot, com que teníem amistat amb Jaume Arnella en aquells dies s'oferí a cantar amb nosaltres en alguna actuació. Ens feia costat.

—M. MIRALLES: Enric va canviar tota l'estructura del grup quan va entrar. Ell era un terratrèmol i ho va revolucionar tot. En faltar, hi va deixar un buit molt bèstia.

—**Uns anys més tard i per altres motius Al Tall va haver d'entomar la marxa de Miquel Gil, que també va ser traumàtica.**

—M. MIRALLES: Això va ser molt més complicat. Miquel era la veu.

—V. TORRENT: Estava en la base de totes les idees, en la filosofia del projecte.

“Juntar la dolçaina i el baix elèctric, pensàvem: la gent ho entendre?”

l'entrevista.

—**I per què se n'anà?**

—V. TORRENT: És difícil dir una raó. Miquel era més jove i anava fent, anava fent. Cada vegada tenia més necessitat d'expressar-se ell, de fer un projecte seu. Potser plantejava coses amb les quals no estàvem tots d'acord, com ara obrir més l'espectre dels arranjaments, del tractament musical...

—**Vàreu començar a cantar a les acaballes del franquisme, heu viscut la Transició, governs socialistes a la Generalitat, governs del PP. Amb qui o contra qui heu cantat millor?**

—M. MIRALLES: [rialles i silenci] Què podem dir que no sàpiga greu? No sé si és casualitat o no, però quan pitjor ho hem passat va ser en l'època de Lerma. Estiguérem a punt de tancar.

—**Per què?**

—V. TORRENT: Hi hagué una temporada de quatre anys, pels volts del 1985, en l'època de *Xarq al-Andalus*. Se'ns deia que ja havíem aconseguit tot el que volíem, que no calia continuar manejant-nos per res. Tenim de-

mocràcia, tenim autonomia, tenim les Corts i ja està bé, ens deien. Ara hem de fer coses per a celebrar.

—M. MIRALLES: I és clar, nosaltres no estàvem per això i, quan passà allò dels alts forns de Sagunt, canviàrem la lletra de la "Cançó de la llum" i ens referíem al que estava passant i deïem, per exemple, "i que el senyor Solchaga se'n vaja a fer la mà". I això feia molt de mal.

—V. TORRENT: Es va notar molt en la gent del partit socialista perquè abans els alcaldes ens buscaven i ens contractaven, però es veu que hi va haver consigna de no fer-ho.

—**Al Tall va omplir mítings i places de bous en actes electorals del partit socialista. Quan la cosa es refredà, vàreu tenir un sentiment d'haver estat utilitzats?**

—V. TORRENT: El terme utilitzats no el veig massa correcte. Nosaltres anàvem a gust als mítings dels partits d'esquerra, a soltar allí les nostres cançons i a lluitar per la participació dels ciutadans en la política i a lluitar per l'esquerra, pel país, per la revolució. Això, ho fèiem a

gust. I si no ens pagaven, ens era igual. De la mateixa manera, ens vam quedar amb els ulls a quadres quan la cosa va començar a baixar.

—M. MIRALLES: I en algun moment sí que notaves que estaves sent excessivament utilitzat.

—**En quin moment?**

—M. MIRALLES: Preferisc callar.

—**Hi he d'insistir.**

—M. MIRALLES: En el primer míting de Felipe González, el 1982, a la plaça de bous.

—V. TORRENT: Va ser desagradable.

—**Per què?**

—V. TORRENT: Pel tracte. Els *capos* ni tan sols ens arribaren a saludar. No pareixia un partit d'esquerra. Semblava més una oficina de la Ford, per exemple.

—M. MIRALLES: Felipe González no tenia ni puta idea del que passava al País Valencià i venia ací i deia: "Nosaltres hem de ser valencians i tot l'espectacle el farem en valencià", però algun dels oradors amollà: "¡Ciudadanos de la piel de toro!" i rebé una xiulada impressionant.

—V. TORRENT: Va eixir Albiñana i va dir: "Qué maravilla, el socialismo nació en Sevilla", i una altra pitada.

—M. MIRALLES: I nosaltres pensàvem, què collons fem ací? Què volen de nosaltres?

—**Com recordeu el primer concert que vàreu fer fora del País Valencià?**

—V. TORRENT: No sé si va ser el primer, però recorde la presentació del primer disc a la sala Zeleste. Va ser fantàstic. I recorde que per algun motiu Ramon Lapiedra era allí. Va al·lucinar. Encara ho recorda. Va estar molt bé.

—**Des del primer moment vàreu tenir consciència que pertanyíeu a un país més gran que no s'acabava a Vinaròs.**

—V. TORRENT: Sí. Anàvem prou a Barcelona. Muntàrem l'Equip València-Folk perquè seguíem el Grup de Folk de Barcelona i anàvem a la Cova del Drac. D'improvís, agafàvem el cotxe i anàvem cap allà. Vam aprendre moltes coses. Ens sentíem part dels Països Catalans.

—**Un dels trets d'Al Tall és que vàreu ajudar a veure que les fronteres del Mediterrani eren molt amples i llargues.**

—M. MIRALLES: Jo crec que les fronteres encara hi són. Una cosa és la cultura, el menjar, la música, el clima, la mar... Hi ha moltes coses comunes com la manera de cantar d'ací i d'allà. Trobes lligams que no tenim amb la música ianqui o la música sud-americana. I d'això ens n'adonarem prompte. Jo crec que la gent ho sap i a partir de les trobades ja va resultar ben evident.

—**Anar als Rescontres de la Mar a Arles us va fer obrir els ulls en aquest sentit?**

—V. TORRENT: Ja hem dit que des del primer dia teníem un bouzuqui a les mans, però això no responia a cap sentiment mediterrani. Als Rescontres vam escoltar músics del sud, de països àrabs, de Turquia, de Sardenya, de Grècia, francesos, italians que feien *riproposta* i diguérem: som a casa. Estem fent el mateix. El mateix llenguatge musical, amb especificitats de recursos, de colors que defineixen el flamenc o el cant d'estil valencià, però és el mateix.

—M. MIRALLES: Els nostres ídols sempre han sigut la Nuova Compagnia di Canto Popolare de Nàpols. I els vam veure a les trobades, i a Mikis Theodorakis. I això ens atreia tant com els Beatles. Eren quatre o cinc dies de vinga passar músics...

—**I Al Tall també passava i éreu un més entre ells i sonàveu amb el mateix perfum.**

—M. MIRALLES: Sí. I sopàvem a casa de Jan Maria Carlotti, o al restaurantet i allí hi havia músics i fèiem *jams* i ens ho passàvem molt bé.

—**I aquest invent us va agradar tant que vau portar a València les Trobades de Música de la Mediterrània.**

—M. MIRALLES: Es van fer concerts molt importants a les Trobades, encara que en aquell moment el públic no se n'adonara.

—V. TORRENT: Els músics del Nil ens van fer flipar. Els vam portar per mitjà de gent que els coneixia. Es van posar dalt de l'escenari, al Mercat d'Abastos i tot el públic, que era molt heterogeni, flipava. Sobretot els amants del jazz. Estaven improvisant amb unes frases totalment obertes, però tenien una sonoritat de casa i allò ens va fer uns ulls com plats.

—**Les trobades van anar morint d'inanició, per falta de compromís polític.**

L'actual formació d'Al Tall cuinant tota la seua discografia.

—M. MIRALLES: Jo crec que hi havia un problema ideològic. En aquell moment (mitjan anys vuitanta) es mirava molt a Alemanya i el Mediterrani no importava gaire.

—V. TORRENT: Vicent Garcés era el regidor de Cultura i sí que tenia interès i ho van deixar fer uns anys, però cada vegada els polítics anaven ficant el dit pel mig, i ens deien això no és massiu, això no té públic i van portar Renato Carosone o Melina Mercouri.

—**A Espanya, han entès Al Tall?**

—V. TORRENT: A Espanya, hi hem anat poc. Encara perdura la idea que “la música folk, cada uno para su región”.

“A Arles escoltàvem músics italians, francesos, àrabs, i pensàvem: som a casa”

Això que vaja un grup de música folk a cantar en una llengua estranya els toca el nas. No al públic, sinó als qui manen. Hi havia una actuació confirmada a la Universitat de Granada per a tocar el *Xarq al-Andalus* i quan van caure en el cas que cantàvem en valencià, l'actuació no es va fer.

—**Un dels trets de l'ADN d'Al Tall és el compromís cívic. Allà on hi havia res per reclamar, per reivindicar, per protestar, hi havia una cançó d'Al Tall. Teniu un tema dedicat a Miquel Grau i el disc *Europ Eu*, dedicat a la memòria de Guillem Agulló.**

—M. MIRALLES: És marca de la casa. I és una cosa buscada i conscient. Hi ha gent que té aquest compromís. Gent que viu la seua vida de manera compromesa. Alguns fan cine o fan teatre. Nosaltres vam fer música. És un poc la funció del trobador que cantava la vida i miracles del senyor rector, del senyor feudal o la xiqueta aquesta que està molt bona...

—V. TORRENT: Nosaltres teníem clar que anàvem a cantar a les coses que ens

preocuparen. En la nostra època estàvem tots molt conscienciats. Nosaltres ens sentíem d'esquerres. Pensàvem que havia de venir una revolució i canviar la forma d'estructurar-se aquest món i la democràcia i tal. I cantàvem a tot allò que sentíem. La reivindicació de la llengua del país que a poc a poc ha anat fent-se més clara i més concreta. Hem cantat a allò que necessitàvem cantar. Si no haguérem sigut un grup compromès que cantava cançons compromeses, no sé el que hauria sigut això.

—Hem parlat d'aquella visita que féreu a Estellés quan començàreu, però vàreu tenir un altre padrí, que va ser Joan Fuster.

—M. MIRALLES: Fuster s'ho mirava així, com de lluny i deia, a veure què feu. Li entregàrem una casset amb les cançons de l'assaig, mal gravades, mal cantades, i ens digué, xiquets, això... com aquell que diu que n'hem d'aprendre molt encara.

—V. TORRENT: Ell tenia aquella manera de fer. Després d'*Almansa* ens cridà i

ens digué, aquest serial radiofònic que heu fet d'això d'*Almansa*... està bé. Supose que sí que li agradà, perquè volia que immediatament ens posàrem a fer un disc sobre història del País Valencià i que Estellés en fera les lletres.

—Per què no es va fer?

—V. TORRENT: Per unes coses i altres. Estellés vingué a la primera reunió i portà una primera lletreta, però no tirà molt. I nosaltres tampoc no tiràrem perquè no volíem fer un altre disc històric tan aviat. Al cap dels anys vam fer el *Vergonya, cavallers, vergonya*.

—En els treballs d'Al Tall s'aprecia un compromís estètic. Els primers anys us va acompanyar Manuel Boix, que va marcar molt la vostra imatge. Per què en prescindiu?

—V. TORRENT: Amb el Manolo hi hagué un forat que és quan ell se n'anà a viure a Nova York. Nosaltres vam fer *Xavier el Coixo* i vam eixir amb una portada convencional que ens va preparar l'oficina. Quan tornà, encara ens féu algunes coses. Sempre s'ha portat d'una manera excel·lent amb nosaltres. És possible que nosaltres no ens hàgem portat tan bé amb ell, simplement perquè l'hem descuidat un poc.

—M. MIRALLES: Jo crec que també pensàvem que ell tenia massa feina i no li'n volíem donar més, perquè ell s'implicava molt. Teníem la sensació que estàvem demanant-li massa favors.

—En el moment de la retirada, encara voleu canviar el món?

—V. TORRENT: Clar que volem canviar el món! I la culpa la té el sistema i la solució és la revolució. El que passa és que abans ho teníem molt clar a qui donar-li'n la culpa. Ara ningú té la culpa de res. I pel que fa al País Valencià, dius, què ha passat? El PP tants anys, per què? Però crec que el sentiment pel país i per la llengua ha crescut molt des que començàrem.

—I continuant passant comptes, si repasseu disc a disc, us penediu d'alguna cosa, algun treball que no ha eixit ben redó?

—V. TORRENT: No és que no n'estiguem contents, però *Tocs i vares* va ser una ruïna un poquet per a nosaltres. La gent encara no s'esperava això. Músiques molt elaborades, molt de tros instrumental, complicat. El públic no estava preparat i anàvem a les places, a les fes-

“El sentiment per la llengua i pel país ha crescut molt des que començàrem”

tes dels pobles i tocàvem el *Tocs i vares* i la gent es quedava amb una cara...

—M. MIRALLES: A Gandia, al camp de futbol algú va cridar “volem cançons de guerra!”.

—El públic, l'ha arribat a entendre, *Tocs i vares*?

—V. TORRENT: Molta gent ens diu que és el millor dels nostres discos.

—M. MIRALLES: Jo crec que no s'ha entès del tot. Hi ha llocs on *Tocs i vares* no s'ha de tocar. Una altra cosa és festivals on es va a escoltar una música determinada

—Després de 38 anys de magisteri dins la música tradicional valenciana, com deixeu el panorama?

—V. TORRENT: Es parla molt d'Obrint Pas. Ells se senten seguidors o deixebles nostres. Porten una altra marxa, encara que han adoptat la dolçaina. Miquel Gil, a la seua manera. Botifarra és un cas a part perquè és com si la gent gaudira escoltant cantar la seua àvia.

—Què fareu a partir del 19 d'octubre?

—V. TORRENT: Tinc ganes de posar-me a jugar, a escriure coses que no tinc escrites i de fer música, però jugant, no pensant que he de preparar un repertori. Desenvolupar historietes que tinc.

—M. MIRALLES: Jo estic fent una prospecció de músics per a fer un repertori de cançons d'Al Tall menys conegudes, menys bandera, cosetes que s'han quedat un poc a banda, com la “Colometa”, “Flor de marge”. Una *riproposta*, amb músics diferents, amb un altre nom. I espere que Vicent faça alguna cançó.

—Poseu-vos una etiqueta.

—V. TORRENT: El vers d'Estellés, hem assumit la veu d'un poble. En el llenguatge musical també l'hem assumit.

—M. MIRALLES: Jo també, si fa no fa. Hem après del poble, a ser poble. Tant que diem els valencians, que malament tot, doncs Al Tall és un puto producte d'aquest poble.